

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

«Особливості розвитку пізнавальної діяльності у дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку»

Виконала студентка групи СО-4
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Кравцова Олена Миколаївна
Керівник: Лупінович С. М.
Рецензент: Горбенко І. В.
Нормоконтроль _____ Ю. В. Ключкова

Запоріжжя
2020 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: містить 60 сторінок, 7 таблиць, 7 малюнків, 37 джерел, 18 додатків.

Об'єкт дослідження: пізнавальна діяльність дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Мета дослідження: проаналізувати та виявити у дітей дошкільного віку особливості розвитку пізнавальної діяльності із затримкою психічного розвитку.

Методи дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні.

Діти із затримкою психічного розвитку є особлива категорія дітей з органічними та функціональними порушеннями нервово-психічних процесів, що зумовлюють уповільненість розвитку психіки дитини. Також виявляється в недостатності загального запасу знань, нестійкості уваги, поверховості сприймання, ослабленій пам'яті, незрілості мислення, швидкій втомі під час пізнавальної діяльності.

Особливе загострення цих проблем відбувається у старшому дошкільному віці, що пояснюється нестійкістю нервової системи під час оволодіння новими знаннями. Беззаперечно, що діти із затримкою психічного розвитку потребують спеціально організованих умов навчання і виховання, а також корекції їх пізнавальної діяльності.

ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПІЗНАВАЛЬНА АКТИВНІСТЬ, ДОШКІЛЬНИЙ ВІК, ПІЗНАВАЛЬНІ ПРОЦЕСИ, МИСЛЕННЯ, УЯВА, СПРИЙНЯТТЯ, УВАГА, ПАМ'ЯТЬ, МОВА, МОВЛЕННЯ.

ВСТУП

На сьогодні в Україні відмічається тривожна тенденція зростання кількості дітей з порушеннями фізичного та психічного розвитку, які зумовлюються біологічними, екологічними, соціально психологічними та іншими чинниками, а також їх поєднанням.

Серед них значну частину складають діти із затримкою психічного розвитку. На фоні загального погіршення дитячого здоров'я їх стає дедалі більше. Виникає необхідність посилення психолого-педагогічного впливу на покращення і збереження здоров'я дітей із затримкою психічного розвитку.

В ряду невідкладних завдань стає обґрунтування та створення адекватної системи дошкільного навчання та виховання дітей із особливими освітніми потребами. В Україні в умовах основної перебудови системи спеціальної освіти посилена увага приділяється проблемі розвитку і виховання дітей саме цієї категорії.

Це закріплено на законодавчому рівні у низці державних законодавчих актів таких як: Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, Закон України «Про дошкільну освіту», Національній доктрині розвитку освіти в Україні в XXI столітті та ін. Щоб забезпечити дітям сприятливі умови для нового виду діяльності в майбутньому – навчання у закладі загальної середньої освіти, актуального значення набуває питання готовності дітей до шкільного життя [1, 22, 23].

Серед досліджень 21 століття проблемі, яка розглядається, присвячені роботи І. Литвиненко, Т. Ткачук, В.Тарасун, та інші. Зокрема, як констатує І. Литвиненко, існує прямий зв'язок між процесом розуміння та пізнавальною активністю дитини. Вона вказує на те, що після закінчення розв'язання проблеми пізнавальна активність покращується [13, 29, 30].

Актуальність обраної теми дослідження полягає в тому, що незважаючи на достатню кількість досліджень, пов'язаних з формуванням та розвитком

пізнавальної активності у старших дошкільників із затримкою психічного розвитку, ще багато питань щодо напрямків дослідження, рівнів сформованості та компонентів пізнавальної діяльності залишаються не розкритими повністю до сьогодення часу.

Встановлено, що дітям із затримкою психічного розвитку властива низька пізнавальна активність, так як у них із запізненням формуються всі пізнавальні процеси. А все це має негативний вплив на розвиток пізнавальної діяльності, навчання та соціалізацію дитини.

Вважаємо, з метою забезпечити активізації пізнавальної діяльності у дітей із затримкою психічного розвитку необхідно розробити певну систему організації навчання і виховання в закладах дошкільної освіти.

Таким чином, своєчасна і цілеспрямована корекційна робота з розвитку пізнавальної діяльності буде сприяти розвитку пізнавальних процесів, поліпшенню спілкування та соціальної адаптації дітей, що в свою чергу попередить в подальшому можливі труднощі шкільного навчання.

Об'єкт дослідження – пізнавальна діяльність у дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Предмет дослідження – особливості розвитку пізнавальної діяльності у дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Мета дослідження – проаналізувати та виявити особливості розвитку пізнавальної діяльності у дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Сформульована мета передбачає розв'язання низки конкретних завдань, а саме:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з теми дослідження.
2. Виявити особливості розвитку пізнавальної діяльності у дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

3. Обґрунтувати вибір діагностик для визначення сформованості пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку та розробити методичні рекомендації для батьків.

Методи дослідження:

1. Теоретичні (вивчення й аналіз психолого-педагогічної літератури).

2. Емпіричні (спостереження за поведінкою дітей; бесіда з дітьми, батьками, педагогами; психологічний експеримент з метою вивчення особливостей формування пізнавальної діяльності у дітей даної категорії (методика «Запам'ятай і розстав крапки», методика «Знайди і викресли»; тест Когана; методика «Класифікація предметів»; методика «Дізнайся, хто це»; субтест з методики Еббінгауза; методика «Пори року»; діагностика ролі ілюстрації в розумінні казки).

3. Статистичні (процедура кількісної та якісної обробки даних).

База дослідження: діагностичний етап проходив на базі комунального підприємства «Нікопольський медичний спеціалізований центр медико-соціальної реабілітації дітей» Дніпропетровської обласної ради.

Структура та обсяг бакалаврської роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (37 найменувань), містить 7 таблиць, 7 малюнків та 18 додатків. Загальний обсяг роботи – 60 с., з них – 30 с. основного тексту.

ВИСНОВКИ

Дослідження присвячене вивченню проблеми особливостей розвитку пізнавальної діяльності у дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

У старшому дошкільному віці пізнавальний розвиток – це складний комплексний феномен, що включає розвиток пізнавальних процесів (сприйняття, мислення, пам'яті, уваги, уяви), які являють собою різні форми орієнтації дитини в навколишньому світі, в собі самому і регулюють його діяльність. У старшому дошкільному віці пізнавальне завдання стає для дитини саме пізнавальним, а не ігровим. У неї з'являється бажання показати свої вміння, кмітливість. Активно продовжують розвиватися пам'ять, увага, мислення, уява, сприйняття. Дошкільний період – найбільш оптимальний для розвитку пізнавальної сфери дитини. Тому формування у дошкільнят активно-пізнавального ставлення до навколишньої дійсності і здатності доволіно регулювати пізнавальну діяльність набувають вирішального значення. У дошкільному віці дуже важливими є організація дитячого досвіду, його узагальнення та фіксація у вигляді еталонів, символів, умовних позначень, моделей тощо.

Старші дошкільники із затримкою психічного розвитку мають ряд специфічних особливостей. Було встановлено, що властиві цим дітям зниження працездатності та нестабільність уваги мають різноманітні форми індивідуальних проявів. У одних дітей максимальне напруження уваги та найбільш висока працездатність виникає на початку виконання завдання та знижується по мірі продовження роботи; в інших зосередження уваги настає лише після деякого періоду діяльності; в третіх відмічаються періодичні коливання уваги та нерівномірна працездатність на протязі всього часу виконання завдання.

Однією з психологічних особливостей дітей із затримкою психічного розвитку полягає в тому, що у них спостерігається відставання у розвитку усіх форм мислення. Таке відставання спостерігається у більшій мірі під час рішення задач, які пропонують використання словесно-логічного мислення. Таке значне відставання у розвитку розумових процесів впевнено говорить про необхідність проводити спеціальну педагогічну роботу з метою формування у дітей інтелектуальних операцій, розвиток навичок розумової діяльності та стимуляції інтелектуальної активності.

Проведене дослідження особливостей розвитку пізнавальної діяльності у дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку дало підстави припустити, що активна командна робота фахівців закладу дошкільної освіти спільно з батьками дозволить значно покращити рівень дитини. Тому нами були розроблені методичні рекомендації для батьків дітей із затримкою психічного розвитку щодо пізнавальної діяльності.

Таким чином, вивчення особливостей розвитку пізнавальної діяльності дошкільників із затримкою психічного розвитку дозволяють своєчасно діагностувати порушення і шукати способи їх корекції.